
Ramo MASLEŠA¹

Uticaj organiziranog kriminala na političku i sigurnosnu stabilnost u regiji

Influence of Organized Crime on Political And Security Strategy In Region

Imajući u vidu karakter same teme, a kao i ograničeno vrijeme izlaganja, neću govoriti o uzrocima, potrebi i načinu organizacionog i funkcionalnog prilagođavanja policijskih i drugih zaštitnih struktura, itd. nego ću se fokusirati na par prijedloga koji će biti sadržajnije elaborirani u časopisu koji će ovim povodom biti štampan. Međutim, trebamo kazati, da je razmatranje organiziranog kriminaliteta i njegov utjecaj na političku i sigurnosnu stabilnost u regiji, neophodno promišljati u kontekstu integracionih procesa koji se odvijaju na regionalnoj i međunarodnoj, odnosno globalnoj ravni.

Dakle, procesi koji vode integracionim oblicima saradnje između država, oni na drugoj strani za sobom nose brojne izazove, koje nije moguće u svim aspektima kontrolirati. Novo lice i priroda sigurnosnih izazova sa globalizacijom kriminala sa daleko većim rasponom i višedimenzionalnim oblicima, traži i pravovremeni sigurnosno-profesionalni odgovor odgovarajućih državnih organa, kako bi se efikasnije vodila borba protiv rastućih devijantnih prijetnji za političku i sigurnosnu stabilnost država u regiji i šire, a time i Bosne i Hercegovine, koje su usmjerene od strane transnacionalnih kriminalnih organizacija, sa veoma naglašenim simbiotskim vezama koje ostvaruju sa domaćim kriminalnim grupama. Ovim nikako ne želimo precjanjivati spomenute izazove. Naprotiv, oni su konkretna realnost čija internacionalizacija dovodi do sigurnosnih zapreka u razvoju svakog društva, naročito onih koji se kao i BiH nalazi u procesu tranzicije.

¹ Vanredni profesor na Fakultetu kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu; Šef katedre za Sigurnosne studije

Bosna i Hercegovina kao država sa svim unutrašnjim poteškoćama političke, ekonomske, socijalne i druge naravi, nastoji oblikovati i artikulirati novi model razvoja demokratije i njenih institucija primjereno razvoju svih savremenih civilizacijskih društava. Dakle, traži se takva priroda preobražaja koja treba dati odgovarajući obol u iznalaženju najoptimalnijih rješenja i objektivnom sagledavanju svih zapreka različitog karaktera i intenziteta koje još uvijek opterećuju bosanskohercegovačku društvenu zbilju.

Mnogostruke protivrječnosti uzrokuju porast svih oblika nasilja na regionalnoj i globalnoj razini, koje razarajuće djeluju na sigurnost i stabilnost svakog društvenog poretka. U tim okvirima trebamo posmatrati i organizirani kriminal. Kao društveni fenomen i sigurnosni problem on danas predstavlja jednu od najsloženijih prijetnji za ekonomsku i socijalnu stabilnost i sigurnost država, u regiji a slobodno možemo konstatirati i za cjelokupnu međunarodnu zajednicu. Mnogostruki oblici ispoljavanja i sve veća prisutnost i infiltracija u raznim oblastima, korištenjem evidentnih nepovoljnih kretanja u društveno-političkoj i ekonomskoj sferi, kao i u drugim područjima, te organizaciono ustrojstvo kriminalnih organizacija, snage, sredstva i metode djelovanja, ofanzivnost, međusobna umreženost, a osobito vješto involviranje njihovih glavnih nosilaca u komunikacijske i druge kanale koji vode prema pojedinim rukovodećim strukturama, nužno traži interdisciplinarni i efikasan pristup, te pravovremenu reakciju svih domaćih i međunarodnih institucija, primjenom adekvatnih i raznovrsnih mjera u cilju presijecanja i otklanjanja uzroka koji pogoduju ovom devijantnom ponašanju. Svojim involviranjem, obimom i raznovrsnošću naročito u drskoj organiziranoj formi poprima sve naglašenije razmjere, koje sve više uzrokuju različita izvorišta nesigurnosti u svakom društvu. Narastajuća internacionalizacija dovodi i do ozbiljnih implikacija u međunarodnoj saradnji država. Jačanjem ekonomske moći i pokrivanjem određenih oblasti i teritorija, kriminalne organizacije sve više ulaze u područje primjene raznih oblika nasilja i korupcije, s osnovnim ciljem da se ne stvaraju zapreke u legalizaciji nezakonito stečenog profita. Ujedno to je najefikasniji način blokiranja i eliminiranja svih nastojanja zvaničnih represivnih organa za uočavanjem nezakonitosti u određenim poslovnim odnosima, tako da nije rijetka pojava da je teško razlikovati neke legalne organizacije od pojedinih oblika organiziranog kriminala.

Očigledno je da na rastuću ekonomsku i političku moć nosilaca organiziranog kriminala u znatnoj mjeri utiče njihova komunikacija ili, preciznije kazano zaštićena sprega koju imaju sa pojedincima iz raznih institucija, pri čemu je korupcija to ključno vezivno tkivo i osnovno sredstvo koje prati razvoj organiziranog kriminala. Jednom ostvarena takva simbioza se teško može prekinuti, s obzirom da bi otkrivanje sprege značilo kompromitaciju za navedene predstavnike, a na drugoj strani alarmiralo organe i službe sigurnosti, te ostale institucije za preduzimanje svih zakonom raspoloživih mjera na suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu.

Kriminalne organizacije su na internacionalnom planu efikasno i efektno istražile za njih pogodnost procesa tranzicije, što se odnosi i na prostor Bosne i Hercegovine. Još uvijek je primjetno zaostajanje i nesposobnost pojedinih organa da u liberalnim okolnostima uspostave pravovremene, adekvatne pravne i zaštitne mehanizme za usmjeravanje ekonomskih i drugih tokova.

Ovih nekoliko naznaka nedvojbeno upućuje na pitanje da li su nauka o sigurnosti i ostale naučne discipline sa svojim poddisciplinama u sadašnjim sigurnosnim uslovima u stanju da bez prevelikih teorijskih uopštavanja i definicijskih sporova, obezbjede odgovarajući naučno-stručni putokaz i pravce djelovanja sigurnosnim i ostalim zaštitnim mehanizmima i da li su oni shvatili potrebu organizacijskog, operativno-stručnog, profesionalnog, kadrovskeog i tehnološkog redefmiranja sigurnosne filozofije i prakse u svom radu.

Nedvojbeno je da će kriminalne organizacije nastojati ojačati i proširiti svoje nezakonite mogućnosti iz ove oblasti što upućuje i na buduće virtualnije djelovanje subnacionalnih i transnacionalnih kriminalnih grupa, s posebnim naglaskom u iznalaženju što efikasnijih načina i metoda za vršenje djela korupcije, čime će još više postati transnacionalni problem i time postaviti daleko otežavajuće izazove nacionalnoj i internacionalnoj sigurnosti.

Sve to ukazuje na ozbiljnost i potrebi preduzimanja svih raspoloživih mjera i aktivnosti na suprotstavljanju navedenim i drugim pratećim devijantnim pojavama, koje predstavljaju sigurnosno opterećenje za potreban razvoj svakog društva. Dakle, neophodne su maksimalne sposobnosti i mogućnosti odgovarajućih organa, kao i plansko oblikovanje i implementacija mjera prevencije i operativne zaštite na svim nivoima

Političke proklamacije bez naučno-stručnog i operativno-profesionalnog putokaza sa sigurnosnim institucionalnim mehanizmima osobito obavještajnim službama i suhoparna tautološka teorija ne može izdržati kušnju nadolazećeg vremena. Samo implementacija redefiniranih raznovrsnih operativnih, preventivno-represivnih mjera i njihova artikulacija i uključenost u razvoj političke i sigurnosne kulture, nudi potreban okvir za egzaktno istraživanje i sagledavanje svih devijantnih pojava. Jedino se na taj način mogu suziti izvorišta, i prostor, te ostvariti potrebna premoć na buduće sigurnosne izazove i prijetnje. Ne samo na području borbe protiv organiziranog kriminala nego i u drugim oblastima.

Pretpostavka za to jeste, oblikovanje obavještajne i kriminalističko-kontrolne strategije na državnom nivou, radi bolje koordinacije i usklađenosti djelovanja, odnosno ostvarenja daleko veće kontrole i prevencije štetnih efekata koje uzrokuju savremeni sigurnosni izazovi. Znači, potrebna je zajednička, systemska, efikasna, dobro osmišljena i usmjerena, pravilno postavljena, praktična, zakonita, vremenski i prostorno opredjeljena, sa svim naučno-stručnim i iskustvenim premisama fleksibilna obavještajna strategija koja može uspješno operacionalizirati ciljeve sigurnosne politike.

Dakle u izučavanju relevantnih uzroka organiziranog kriminala sa svim oblicima ispoljavanja ne možemo se ograničiti na pojedine države, regione, nego i šire, kroz permanentnu saradnju država i njihovih institucionalnih sigurnosno-obavještajnih, policijskih i ostalih mehanizama, a posebno naučnih institucija, koje mogu dati značajan obol u prevenciji i zaštiti od toga vida ugrožavanja sigurnosti.

Potrebno je iznaći konvergenciju i daleko veću koherentnost između legislative i institucionalnih mehanizama koji su zakonom i drugim propisima zaduženi, da kao legitimni predstavnici državne prinude, implementiraju novu strategiju djelovanja, uvažavajući sve odrednice savremenog ispoljavanja ovog vida kriminala. Kako se radi o veoma složenim, specifičnim i delikatnim oblicima kontrole potrebno je iznaći novi operativniji model odnosa, u okviru kojih će doći do posebnog izražaja daleko veća spremnost i odgovornost država i svih drugih nadnacionalnih institucija, s obzirom da će organizirani kriminal i u budućnosti nositi za sobom daleko veću opasnost za stabilnost i sigurnost država i međunarodne zajednice.

Osim toga potrebna je pravna regulativa na nivou država, sa pravovremenim izmjenama i usavršavanjem pojedinih odredbi u materijalnom, krivično-procesnom i policijskom pravu, te zakonima i propisima obavještajnih i sigurnosnih i drugih službi, s ciljem obezbjeđenja adekvatnog zakonskog prostora kako bi u svim sigurnosnim uslovima mogle pravovremenim prilagođavanjem i reagiranjem pojačati operativnu efikasnost u suprotstavljanju tom fenomenu. Sve izmjene i dopune trebaju biti u skladu sa svim potpisanim i prihvaćenim međunarodnim konvencijama i drugim važnim dogovorima koji se odnose na oblike i modalitete borbe protiv organiziranog kriminala.

U tom smislu je neophodno da se na naučno-stručnoj i operativnoj osnovi sadržajno analiziraju uzroci, ekspanzija, ofanzivnost, rasprostranjenost, organiziranost, oblici nasilja i zatrašivanja, modaliteti ispoljavanja, korištenje svih globalnih, ekonomskih i tehnoloških procesa, oblasti i područja napada, posljedice za državu sa političko-sigurnosnim i drugim implikacijama, itd. Prema tome, sva različita definicijska određenja ovog društvenog sigurnosnog problema, te u zakonodavstvima i kriminalističkoj literaturi brojnih država, ne treba da budu prepreka u osmišljavanju jedne optimalne strategije, koja će omogućiti sigurnosnim i zaštitnim mehanizmima efikasnije otklanjanje uzroka koji pogoduju naznačenim devijantnim prijetnjama. Nedostatak znanja o tom društvenom i sigurnosnom problemu, u policijskim strukturama kao i društvu uopće, upućuje na potrebu sadržajnog obrazovanja i edukacije, kako policije tako i svih drugih organa koji su na direktan ili indirektan način involvirani u ovu problematiku, s jasnim i preciznim dijagnosticiranjem ovih okolnosti koje otvaraju kanale organiziranom kriminalu.

Osigurati daleko veću institucionalnu i koordiniranu akciju na svim nivoima vlasti, i da sve institucije zadužene za praćenje, istragu, procesuiranje i donošenje presuda svoje aktivnosti izvode u zakonskim i autonomnim okvirima, uz osiguranje adekvatne edukacije i specijalizacije, te primjerenih sredstava za provođenje mjera i aktivnosti na tom planu.

U okviru regionalne, međunarodne saradnje nepohodno je uspostaviti takav protok informacija iz ove oblasti, koji će na najefikasniji, najekonomičniji, a posebno operativno - zaštićen način, doći do zainteresovanih korisnika i koje će poslužiti za uspješno planiranje operativno-taktičkih zadataka, sa dinamikom i svim taktičko-tehničkim mjerama, upotrebom

najsavremenijih sredstava službi sigurnosti i ostalih operativnih organa:

- kontinuirana komunikacija između svih uključenih sigurnosnih i zaštitnih mehanizama;
- određivanje prioriteta u operativnom i kriminalističko-obavještajnom djelovanju;
- način sigurnosne zaštite u pripremanju operacija i potrebnoj saradnji sa ostalim vladinim i nevladinim institucijama;
- pravovremeno iznalaženje alternativnih operativno-taktičkih rješenja u slučaju uočenih propusta i nedostataka tokom kriminalističke obrade.